

УДК 339.564(477):339.922(4)
JEL: B27; F15; F19; F63; L24
DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2025-5-86-92>

ВПЛИВ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ НА СТРУКТУРУ ТА ГЕОГРАФІЮ ЕКСПОРТУ УКРАЇНИ

©2025 ХАЛІН В. Є.

УДК 339.564(477):339.922(4)
JEL: B27; F15; F19; F63; L24

Халін В. Є. Вплив євроінтеграції на структуру та географію експорту України

У статті досліджено вплив євроінтеграції на структуру та географію експорту України в контексті сучасних економічних трансформацій і процесів глобалізації. Проаналізовано динаміку зміни вектора українського експорту з традиційних ринків на ринки ЄС, що було зумовлено підписанням Угоди про асоціацію та започаткування зони вільної торгівлі з Європейським Союзом. Досліджено, що кількість експортованої продукції країн ЄС зросла з 40% у 2013 р. до 57% у 2024 р., а європейський ринок здобув значення ключового торговельного партнера України. У статті висвітлено, що, незважаючи на позитивні зрушення в контексті географії експорту, товарна структура лишається в основному сировинною, де переважає сектор аграрної продукції, що не дає змогу розширити експортний потенціал для впровадження інновацій та технологічного розвитку. Проаналізовано тенденцію зростання експорту таких видів продукції, як машинобудування та устаткування, хімічна та легка промисловість, що демонструє покрокову диверсифікацію. Окрему увагу було приділено аналізу викликів та бар'єрів, пов'язаних з обмеженим доступом до морських портів, у результаті чого була встановлена необхідність розширення та пошуку нових логістичних маршрутів до Європейського Союзу. Також досліджено, що географічна диверсифікація експорту, а саме – розширення частки ринків Азії та Африки – надає передумови для підвищення стійкості української економіки до зовнішніх викликів. Актуальність роботи, що полягає в поєднанні та аналізі структури та географії експорту України, дає змогу не тільки визначити загальні напрями переорієнтації, а й дослідити зовнішньоторговельні складові на регіональних рівнях. Було представлено рекомендації для майбутньої диверсифікації товарної структури, впровадження інновацій та розвитку інфраструктури для розвитку експортного потенціалу України в умовах євроінтеграції.

Ключові слова: євроінтеграція, експортний потенціал, диверсифікація, міжнародна торгівля, структура експорту, географія експорту.

Рис.: 1. **Табл.:** 2. **Бібл.:** 9.

Халін Владислав Євгенійович – аспірант, Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна (майдан Свободи, 4, Харків, 61022, Україна)
E-mail: vladyslav.khalin98@gmail.com

UDC 339.564(477):339.922(4)
JEL: B27; F15; F19; F63; L24

Khalin V. Ye. The Impact of European Integration on the Structure and Geography of Ukraine's Exports

The article examines the impact of European integration on the structure and geography of Ukraine's exports in the context of contemporary economic transformations and globalization processes. The article analyzes the dynamics of the change in the vector of Ukrainian exports from traditional markets to EU markets, which was caused by the signing of the Association Agreement and the initiation of a free trade zone with the European Union. It is shown that the volume of exported products from EU countries increased from 40% in 2013 to 57% in 2024, and the European market has gained significance as a key trading partner for Ukraine. The article emphasizes that despite the positive shifts in the context of export geography, the commodity structure remains largely raw material-based, with the agricultural sector prevailing, which hinders the expansion of export potential for the implementation of innovations and technological development. The tendency of export growth in such types of products as machinery and equipment, the chemical and light industries has been analyzed, demonstrating a step-by-step diversification. Special attention was devoted to analyzing the challenges and barriers associated with limited access to seaports, which revealed the need to expand and find new logistics routes to the European Union. It was also surveyed that the geographical diversification of exports, namely, the expansion of market shares in Asia and Africa, provides the foundations for enhancing the resilience of the Ukrainian economy to external challenges. The relevance of this work, which combines and analyzes the structure and geography of Ukraine's exports, allows for not only identifying general directions for reorientation but also exploring the foreign trade components at regional levels. Recommendations are presented for future diversification of the commodity structure, implementation of innovations, and development of infrastructure to enhance the export potential of Ukraine in the context of European integration.

Keywords: European integration, export potential, diversification, international trade, export structure, geography of exports.

Fig.: 1. **Tabl.:** 2. **Bibl.:** 9.

Khalin Vladyslav Ye. – Postgraduate Student, V. N. Karazin Kharkiv National University (4 Svobody Square, Kharkiv, 61022, Ukraine)
E-mail: vladyslav.khalin98@gmail.com

Питання євроінтеграції для України повстало вагомим напрямком для державної політики країни, що має вагомий вплив на розвиток експортного потенціалу, національної економіки, зокрема на географію та структуру експорту країни. У питанні глобалізації та розвитку міжнародної конкурентоспроможності інтеграція

до ринків ЄС обумовлена новими можливостями українських підприємців та висвітлює перед ними певну кількість викликів, які несуть за собою необхідність адаптуватися до нового сегмента ринкової економіки та нових стандартів ЄС.

Нововведення та регулярні зміни, які відбуваються у структурі та географії експорту під впли-

вом інтеграції до Європейського Союзу, підпорядковані диверсифікації ринків, збільшенню обсягу продукції з високою доданою вартістю, інноваціям і модернізації процесів виробництва. Досліджуючи географічну диверсифікацію, слід зазначити, що вона зменшує попит і залежність від традиційних ринків та надає стійкості українській економіці до зовнішніх викликів.

Роль євроінтеграції на структуру та географію експорту України постає однією з найактуальніших тем для сучасних економічних досліджень. Свириденко Ю. та Качка Т. у своїй доповіді «Український експорт у 2024 році зріс на 13,4% до \$41 млрд» досліджують, що, незважаючи на зростання експорту, частка країн Європейського Союзу в географічній структурі експорту України дещо знизилася через диверсифікацію ринків збуту. Проте вони комплексно дослідили динаміку експорту, зосереджуючи увагу на збільшенні обсягів промислових товарів і харчової продукції, що, своєю чергою, свідчило про поступову зміну товарної структури [4].

Дон О. і Ярїз Н. у статті «Аналіз товарної структури торгівлі України з ЄС» проаналізували вплив зовнішньоекономічних і політичних викликів, зокрема пандемію та військовий конфлікт, на зміну структури експорту. Крім того, ними було впроваджено методологію комплексного аналізу товарної структури з урахуванням уже наголошених факторів, відзначаючи збільшення частки сільськогосподарської продукції та початок диверсифікації в бік продукції з вищою доданою вартістю [3].

Мельник Т. М. і Пугачевська К. С. у роботі «Тенденції розвитку експорту України в умовах євроінтеграції» зосередили увагу на впливі Поглибленої та всеохоплюючої зони вільної торгівлі (ПВЗВТ) з ЄС, що в результаті стимулює модернізацію виробництва продукції та підвищує її якість [6].

Виходячи з дослідів та аналітичних даних наведених вище наукових робіт, було започатковано основу для розуміння структури та географії експорту України в контексті інтеграції до ЄС.

Крім того, нами було досліджено, що для сталого розвитку експортного потенціалу в процесі євроінтеграції необхідна стала підтримка з боку держави, впровадження інвестицій, нових технологій, інновацій та комплексна робота з розвитку інфраструктури.

Новизна дослідження базується на комплексному поєднанні аналізу структури та географії експорту, що надає можливість дослідити не тільки напрямки переорієнтації ринків, а й регіональні особливості, які впливають на зовнішньоторговельні потоки. Зокрема, інтеграція України в євро-

пейські ланцюги доданої вартості вимагає не лише відкриття нових ринків збуту, а й комплексного підходу до технологічної модернізації виробництва продукції та логістики, що є провідним фактором для розвитку експортного потенціалу.

Аналізуючи поняття структури експорту, було досліджено, що це розподіл експортованих товарів за видами, категоріями та ступенем їх переробки, що, своєю чергою, відображає питому вагу кожної товарної групи в загальному обсязі експорту країни. Структура експорту також характеризує його напрям. Наприклад: сировинна, машинобудівельна, хімічна чи високотехнологічна структура визначає роль країни в міжнародній галузевій спеціалізації. Аналіз структури експорту надає можливість для оцінки, які саме товари формують основний експортний потенціал, рівень залежності країни від цієї сировини, а також визначає тенденції диверсифікації.

Поняття географії експорту обумовлене розподілом експортованих товарів за країнами або регіонами, куди вони експортуються. Географія експорту показує зовнішньоекономічні зв'язки між країнами, визначає основних торговельних країн-партнерів та регіональні ринки збуту.

Географічна структура експорту надає можливість для аналізу ступеня диверсифікації ринків, залежності від окремих країн і регіонів, а також дозволяє розробляти нові перспективні напрями розвитку експортного потенціалу.

Таким чином, структура та географія експорту є провідними показниками зовнішньоекономічної діяльності, що надають змогу системно оцінити експортний потенціал країни, її конкурентоспроможність на міжнародному ринку та ефективність зовнішньоторговельної політики країни. Іншими словами, структура експорту відповідає на питання – «що» експортується, а географія експорту – тобто «куди» експортується продукція, разом будує повну картину зовнішньоторговельної діяльності країни [5, с. 23].

Вплив євроінтеграції на структуру та географію експорту України є провідним показником до змін і трансформацій зовнішньоекономічної діяльності країни за останні роки. Започаткування активного процесу інтеграції до Європейського Союзу, особливо після підписання Угоди про асоціацію з ЄС і впровадження зони вільної торгівлі (ПВЗВТ) у 2017 р., являли вагомими зміни в товарній структурі експорту та напрямках зовнішньоторговельних маршрутів.

Європейський ринок став основним торговельним партнером України, частка експортованої продукції до країн ЄС зросла з приблизно 40%

у 2013 р. до 57% у 2024 р., що демонструє значну торговельну та географічну переорієнтацію ринку. Такий процес обумовлений зміною політики митних тарифів, що надало змогу збільшити експорт продукції та зернових культур, які є основними товарами українського експорту.

Аналіз періоду 2013–2023 рр. показав, що експорт зернових культур зріс приблизно на 150%, що демонструє зростання виробничого сектора та розширення ринків збуту. Проте, розглядаючи експорт продукції металургійного комплексу, слід зауважити: за цей період було зазначено зниження показників на 65%, що пов'язано з руйнуванням інфраструктури та зменшенням попиту на ринках СНД у східних регіонах країни, які спеціалізуються на цьому виді продукції. Незважаючи на позитивні аспекти, структура експорту України наразі залишається переважно сировинною, що гальмує можливості підвищення доданої вартості [8].

Попри позитивні зрушення, структура експорту залишається переважно сировинною, що обмежує потенціал для підвищення доданої вартості та технологічного розвитку промисловості.

Географічна переорієнтація експорту підпорядкована як позитивними, так і негативними обставинами. Перш за все, збільшення частки експорту до ЄС надає можливості до збільшення валютних надходжень і диверсифікації ринків збуту. Проте, водночас, це підвищує витрати на логістику через необхідність використання більш довгих і складних маршрутів транспортування. Ключовим бар'єром це питання повстало у 2022 р. через блокування морських портів, коли перед Україною повстала гостра необхідність шукати альтернативні логістичні маршрути.

Маршрути залізничного та автомобільного транспорту через країни ЄС отримали статус основних каналів експорту, які, незважаючи на збільшення витрат на транспортування, забезпечили фінансові надходження в розмірі близько 50 млрд євро за два роки.

З метою візуального розуміння цих тенденцій було розроблено *табл. 1*, яка демонструє основні показники експорту України у 2013, 2018 та 2023 рр.

Аналізуючи дану таблицю, можна зазначити, що частка експорту України до ЄС зросла з 40% у 2013 р. до 57% у 2023 р. Таким чином, експорт зерна суттєво збільшився та досяг показника у 8 млрд доларів США. Водночас експорт металу зменшився майже в два рази за цей період. Звертаючи увагу на показники загального обсягу експорту, ми бачимо зростання у 40%, що у фінансовому еквіваленті складає 70 млрд дол. США. Такі зміни обумовлені переорієнтацією українського експорту на ринки ЄС і зростанням аграрного сектора [9, с. 34].

З початком масштабних геополітичних подій та змін Україна одразу отримала вільний доступ до ринку ЄС, що стало важливим фактором підтримки української економіки в умовах сучасного світу. Такий період показав позитивну статистику експорту, особливо зернових культур, проте й впровадив нові виклики та бар'єри, пов'язані з логістичними маршрутами та структурою товарів, що експортуються. Проте втрата доступу до морських портів поставила перед країною новий виклик, обумовлений пошуком нових, більш складних і дороговартісних логістичних маршрутів.

Аналізуючи географічну переорієнтацію експорту України на ринки Європейського Союзу, варто підкреслити, що вона була помірною та почалася задовго до подій останніх років, поступово посилюючись після 2014 р. через зміни, пов'язані із зовнішньополітичними факторами та економічними відносинами з країнами-сусідами. Ліберальні умови для українського експорту та загалом міжнародної торгівлі (маються на увазі Угоди про асоціацію) надали можливості до посилення частки експорту аграрної продукції, яка на період 2023 р. була провідною за показниками експорту. Проте, за дослідями експертів, подібне зростання відбувалося в умовах втрати великої частки промислових потужностей, зокрема в секторі металургії, що, як

Таблиця 1

Динаміка основних показників експорту України за 2013–2023 рр. (млрд дол. США та %)

Показник	2013 р.	2018 р.	2023 р.	Зміни 2013–2023 рр.
Частка експорту до ЄС (%)	40%	50%	57%	+17%
Експорт зерна, млрд дол. США	2,0	5,0%	8,0	+6,0 млрд дол. США (+300%)
Експорт металу, млрд дол. США	7,0	3,0	2,5	–4,5 млрд дол. США (–64%)
Загальний обсяг експорту, млрд дол. США	50,0	60,0	70,0	+20 млрд дол. США (+40%)

наслідок, посприяло зниженню експорту виробів з металу на 65%.

Отже, за таким висновком структура експорту залишається переважно сировинною. Щоб структура експорту України не була переважно сировинною в умовах інтеграції до ЄС, варто змінити вектор впливу інтеграції на диверсифікацію товарної структури та впровадження нових технологій та інновацій в промисловій секторі виробництва продукції.

З наукової точки зору ми можемо проаналізувати, що зростання продукції аграрного сектора в експорті наразі перевищує 60%, що передбачає залежність цього сегмента від цінових коливань на міжнародному ринку. Науковий аналіз показує, що зростання частки аграрної продукції в експорті, яке наразі перевищує 60% у фізичних обсягах, зумовлює високу залежність від коливань світових цін на сировину та обмежує економічний потенціал країни.

Водночас значна кількість машинобудівельної, металургійної продукції та устаткування, за статистичними даними, лишаються на стабільно низьких рівнях, що демонструє недостатній рівень розвитку цих секторів продукції в контексті їх експорту.

З метою аналізу та наукового дослідження варто розглянути динаміку експорту товарної структури України за період 2021–2024 рр., за даними Центру економічної стратегії та Держстату України (рис. 1) [2].

Згідно з наведеними показниками можна побачити, що задля зниження залежності від експорту сировинної продукції варто впровадити нову стратегію розвитку в металургійному секторі, машинобудуванні, розвинути сегмент високотехно-

логічного виробництва та інновацій. Такі результати можна отримати за таких умов:

- ✦ Впровадження іноземних інвестицій у технологічне оновлення виробництва та розвиток інновацій.
- ✦ Надання вільного доступу українському виробництву до європейського ринку за лояльними тарифами.
- ✦ Розвиток кластерів і ланцюгів доданої вартості, що надають можливість інтегрувати аграрний сектор і сектор переробки продукції.
- ✦ Постійна підтримка експорту готової продукції з високою доданою вартістю, а саме: машин та устаткування, продукції електроніки та транспортних засобів.
- ✦ Питання географічної диверсифікації залишається також важливим фактором розвитку експорту вищезгаданих сегментів ринку, однак країни ЄС тримають сталі високі показники на ринку, а розвиток співпраці в інших регіонах дозволить знизити ризики та залежність від традиційних ринків [7].

На нашу думку, провідними групами товарів, які можуть стати основними товарами експорту України, є продукція аграрного сектора, високотехнологічна продукція в машинобудуванні та товари хімічної промисловості.

Сектор АПК (зернові культури, олійні), отримали додаткові квоти та спрощення на експорт до європейських ринків. Водночас металургійна промисловість (чорні метали, залізна руда), машинобудування та устаткування, електротехнічна продукція мають великий потенціал для зростання в контексті інтеграції у виробничі ланцюги ЄС.

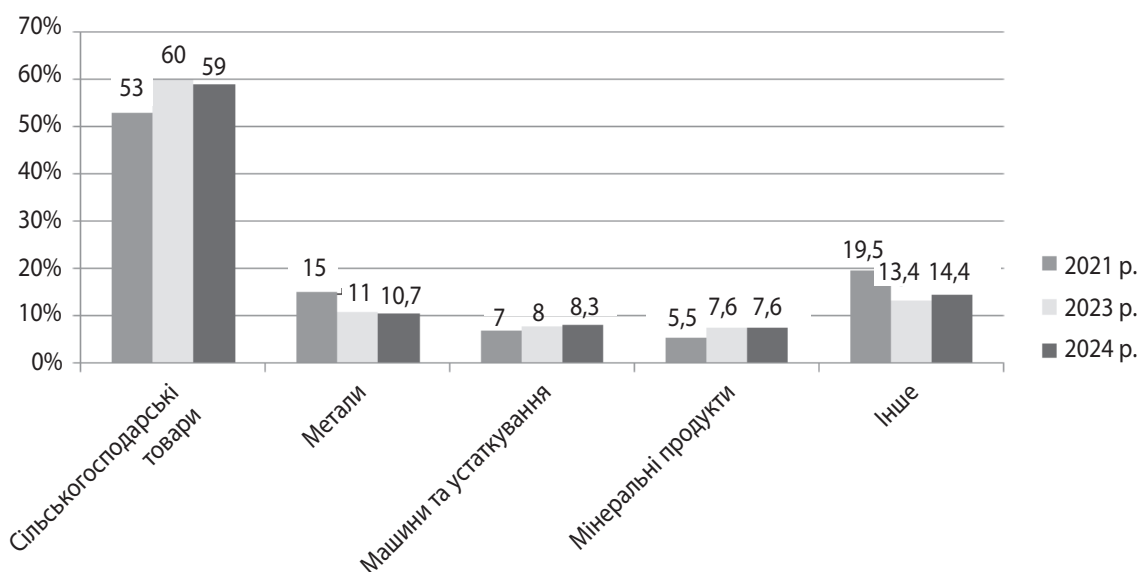

Рис. 1. Динаміка експорту товарної структури України за період 2021–2024 рр.

Аналітичні дослідження демонструють перспективу розвитку експорту продукції таких секторів, як: машинобудування, хімічна промисловість, а також легка промисловість. Наведені сектори мають змогу впровадити диверсифікацію структури експорту, зменшуючи водночас залежність від сировинної складової та забезпечуючи стійкість експорту на міжнародному ринку.

Більше того, розвиток експорту мінеральної продукції та продукції з високою доданою вартістю може надати більш сталий розвиток зовнішній торгівлі.

Таким чином, вплив євроінтеграції має всі передумови для розвитку експортної структури від сировинної продукції до високотехнологічного сегмента, що надасть стійкий рівень міжнародної конкурентоспроможності.

Переходячи до аналізу впливу євроінтеграції на географію експорту України, було досліджено, що за останні роки це суттєво посприяло трансформації зовнішньоекономічної діяльності країни. Згідно з аналізом, статистичні дані свідчать про чітку зміну вектору українського експорту з традиційних ринків на ринки ЄС. За даними Державної статистичної служби України, станом на 2024 р. експорт з України до ЄС становив близько 57%, що на 7% більше у порівнянні з показниками 2023 р. Такі зміни свідчать про укріплення позицій експорту України на ринку ЄС. Також слід наголосити, що це стало можливо завдяки спрощенню мит для великої кількості товарів.

Зміни в географії експорту України демонструють, що основним партнером у зовнішній торгівлі залишається Європейський Союз, особливо такі країни, як: Польща, Німеччина, Італія. Згідно з даними 2024 р. експорт до ЄС сягав близько 59,5% від загального обсягу, при цьому Польща залишалась найбільшим імпортером українських товарів із сумою близько 4,7 млрд доларів, Німеччина – 2,8 млрд доларів (+40,5%), а Італія – 1,93 млрд доларів. Проте, варто зазначити, що показник загального експорту саме до Польщі знизився. Це зумовлено тим, що країна все ще утримує високі показники завдяки розвиненій логістичній інфраструктурі та вдалій географії.

За межами Європейського Союзу спостерігається збільшення присутності українського експорту на ринках країн Азії та Африки: показник експорту до Азії зріс до 25,6%, а в країни Африки – до 7,6% протягом 2024 р. Серед основних країн-партнерів є Китай, Туреччина, Єгипет, Індія, що свідчить про диверсифікацію географії експорту та зниження залежності від традиційних ринків (табл. 2) [1].

Таблиця 2

Динаміка географічної структури експорту України

Регіон/країна	Показник експорту за 2023 р. (%)	Показник експорту за 2024 р. (%)
ЄС (загалом)	64,6	59,5
Польща	15,0	14,2
Німеччина	9,5	10,3
Італія	6,0	6,4
Азія (загалом)	22,0	25,6
Китай	8,0	9,5
Туреччина	5,0	5,8
Африка (загалом)	6,5	7,6
Єгипет	2,0	2,5
Америка загалом)	2,5	3,0
США	1,5	1,8

Показники табл. 2 демонструють, що експорт України до ЄС загалом дещо знизився за вказаний період, але при цьому збільшилася кількість основних країн-партнерів, таких як Німеччина та Італія. Суттєвим зростання показників експорту є до Африки та Азії, що демонструє диверсифікацію ринків збуту. Крім того, значно видиме зростання експорту до країн: Китай, Туреччина, Єгипет. Це, своєю чергою, показує розвиток географії експорту та зниження залежності від одного ринку.

Географічний розподіл експорту за регіонами України показує чітку концентрацію основних потоків експорту в: Дніпропетровській обл. (13% від загального обсягу), м. Київ (26%) та Львівській обл. (7,1%). У зазначених регіонах наразі переважає розвинена інфраструктура та сталий розвиток промислових потужностей, що позитивно впливає на зовнішньоекономічну діяльність країни загалом. Крім того, варто підкреслити, що в західних регіонах країни, зокрема в Закарпатській області, – високий рівень показників технологічного експорту, не притаманний раніше для цього регіону.

Наступним позитивним аспектом є період 2024 р., в якому спостерігається збільшення експортних показників до інших регіонів світу, а саме: експорт до країн Азії виріс до 25,6%, до Африки – на 7,6%, а до Америки – на 3%. Крім того, основними партнерами окрім ЄС залишаються Китай, Туреччина, Єгипет, Індія та Молдова, що свідчить про диверсифікацію географії експорту та розширення світових ринків збуту. Такі партнерства є вкрай важливими напрямками для зниження ризиків, пов'язаних із надмірною залежністю від традиційних регіонів [1].

ВИСНОВКИ

Як уже було досліджено раніше, структурні зміни в географії експорту підпорядковані й змінам у товарній структурі експорту. Зростають показники експорту аграрної продукції, яка у 2024 р. становила понад 60% експорту до ЄС, зокрема кукурудзи, пшениці, соняшникової олії. Проте показник металургійної продукції зменшується через втрати промислових потужностей та зміну кон'юнктури ринків. Але зростає експорт продукції легкої промисловості, меблів, електрообладнання та ІТ-послуг, що демонструє готовність до початку диверсифікації експорту та збільшення доданої вартості.

Отже, інтеграція до ЄС змінила не лише географію експорту, але й надала певні стимули для нових структурних змін в українській стратегії розвитку експортного потенціалу, що, своєю чергою, відіграє ключову роль в майбутньому розвитку економіки України.

Крім того, євроінтеграція надає перспективи для зростання українського експорту та водночас привносить нові виклики щодо підвищення конкурентоспроможності, диверсифікації та розвитку інфраструктури, що є важливим фактором для забезпечення постійного зростання економіки та укріплення позицій України на міжнародному торговельному ринку. ■

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Географічна структура зовнішньої торгівлі товарами з країнами ЄС у 2024 році. *Державна служба статистики України*. 2024. URL: https://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2021/zd/ztt_ES/ztt_es_u/arh_ztt_es_2024_u.html
2. Товарна структура зовнішньої торгівлі України у 2024 році. *Державна служба статистики України*. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2024/zd/tsztt/arh_tszt2024_u.html
3. Дон О., Яріз Н. Аналіз товарної структури торгівлі України з ЄС. *Галицький економічний вісник*. 2024. № 4. С. 190–201. DOI: https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2024.04.190
4. Звіт Міністерства економіки України. Український експорт у 2024 році зріс на 13,4% до \$41 млрд. *Міністерство економіки України*. 30.12.2024. URL: <https://me.gov.ua/News/Detail/c002eb6c-48b5-4e33-b819-53c8c2ea237b?lang=uk-UA&title=UkrainskiiEksport2024>
5. Іщук С. О., Полякова Ю. В., Процев'ят О. С. Структура та динаміка українського товарного експорту: регіональний вимір. *Регіональна економіка*. 2021. № 1. С. 20–28. DOI: <https://doi.org/10.36818/1562-0905-2021-1-3>
6. Мельник Т. М., Пугачевська К. С. Тенденції розвитку експорту України в умовах євроінтеграції.

Бізнес Інформ. 2017. № 10. С. 66–73. URL: https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2017-10_0-pages-66_73.pdf

7. Зовнішня торгівля України товарами: підсумки 2024 року. *Національний інститут стратегічних досліджень*. 29.01.2025. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/mizhnarodni-vidnosyny/zovnishnya-torhivlya-ukrayiny-tovaramy-pidsumky-2024-roku>
8. Оліховський В. С. Аналізування стану зовнішньоекономічної діяльності України. *Економіка та суспільство*. 2023. Вип. 50. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-50-16>
9. Шуба М. В., Тимофєєва В. О. Сучасний стан і перспективи розвитку зовнішньої торгівлі України з Європейським Союзом. *Бізнес Інформ*. 2024. № 8. С. 32–38. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2024-8-32-38>

REFERENCES

- Don, O., and Yariz, N. "Analiz tovarnoi struktury torhivli Ukrainy z YeS" [Analysis of the Product Structure of Ukraine's Trade with the EU]. *Halytskyi ekonomichnyi visnyk*, no. 4 (2024): 190–201. DOI: https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2024.04.190
- "Heohrafichna struktura zovnishnoi torhivli tovaramy z krainamy YeS u 2024 rotsi" [Geographical Structure of Foreign Trade in Goods with EU Countries in 2024]. *Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy*. 2024. https://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2021/zd/ztt_ES/ztt_es_u/arh_ztt_es_2024_u.html
- Ishchuk, S. O., Poliakova, Yu. V., and Protseviat, O. S. "Struktura ta dynamika ukrainskoho tovarnoho eksportu: rehionalnyi vymir" [Structure and Dynamics of Ukrainian Merchandise Exports: A Regional Dimension]. *Rehionalna ekonomika*, no. 1 (2021): 20–28. DOI: <https://doi.org/10.36818/1562-0905-2021-1-3>
- Melnyk, T. M., and Puhachevska, K. S. "Tendentsii rozvytku eksportu Ukrainy v umovakh yevrointehratsii" [The Tendencies in Ukraine's Exports Development in the Context of European Integration]. *Biznes Inform*. 2017. No. 10. P. 66–73. https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2017-10_0-pages-66_73.pdf
- Olikhovskiy, V. S. "Analizuvannya stanu zovnishnoekonomichnoi diialnosti Ukrainy" [Analysing the State of Ukraine's Foreign Economic Activity]. *Ekonomika ta suspilstvo*, no. 50 (2023). DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-50-16>
- Shuba, M. V., and Tymofieieva, V. O. "Suchasnyi stan i perspektyvy rozvytku zovnishnoi torhivli Ukrainy z Yevropeiskym Soiuzom" [Current State and Prospects for the Development of Ukraine's Foreign Trade with the European Union]. *Biznes Inform*, no. 8 (2024): 32–38. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2024-8-32-38>

"Tovarna struktura zovnishnoi torhivli Ukrainy u 2024 rotsi" [Commodity Structure of Ukraine's Foreign Trade in 2024]. *Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy*. https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2024/zd/tsztt/arh_tszt2024_u.html

"Zovnishnia torhivlia Ukrainy tovaramy: pidsumky 2024 roku" [Ukraine's Foreign Trade in Goods: Results of 2024]. *Natsionalnyi instytut stratehichnykh doslidzhen*. January 29, 2025. <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/mizhnarodni-vidnosyny/zovnishnya-torhivlya-ukrayiny-tovaramy-pidsumky-2024-roku>

"Zvit Ministerstva ekonomiky Ukrainy. Ukrainskyi eksport u 2024 rotsi zris na 13,4% do \$41 mlrd" [Report of the Ministry of Economy of Ukraine. Ukrainian Exports in 2024 Grew by 13.4% to \$41 Billion]. *Ministerstvo ekonomiky Ukrainy*. December 30, 2024. <https://me.gov.ua/News/Detail/c002eb6c-48b5-4e33-b819-53c8c2ea237b?lang=uk-UA&title=UkrainskiiEksport2024>

Науковий керівник: Довгаль О. А., доктор економічних наук, професор, академік Академії наук вищої школи України (Київ)

УДК 658.5:330.341.1:339.9

JEL: L19; M20; O10

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2025-5-92-100>

АДАПТАЦІЯ ПІДПРИЄМСТВ ДО ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ВИКЛИКІВ У КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТІЙКОГО РОЗВИТКУ

©2025 ФУРСЕНКО В. В.

УДК 658.5:330.341.1:339.9

JEL: L19; M20; O10

Фурсенко В. В. Адаптація підприємств до глобалізаційних викликів у контексті забезпечення стійкого розвитку

У статті досліджено особливості впливу економічної глобалізації на стійкий розвиток підприємств у сучасних умовах трансформації світового господарства. Розкрито сутність глобалізаційних процесів як багаторівневої трансформації господарського середовища, що охоплює лібералізацію торгівлі, мобільність капіталу, розвиток цифрових технологій, поширення міжнародних стандартів і зростання політико-економічної нестабільності. Обґрунтовано, що глобалізація є не лише джерелом нових можливостей для підприємств, а й потужним дестабілізуючим чинником, який потребує формування ефективних адаптаційних механізмів та стратегій управління. Визначено, що концепція стійкого розвитку в умовах глобальної економіки зазнає істотного змістовного оновлення, зокрема в частині посилення значущості ESG-факторів у процесі стратегічного планування. Встановлено основні механізми впливу глобалізації на діяльність підприємств, серед яких інтеграція у глобальні ланцюги доданої вартості, фінансова лібералізація, цифровізація, загострення конкуренції та поширення екзогенних ризиків. Особливу увагу приділено структурі адаптаційної моделі, яка ґрунтується на балансі між зовнішніми викликами та внутрішнім потенціалом підприємства. Аргументовано необхідність впровадження інноваційно-орієнтованих інструментів антикризового управління, формування цифрової інфраструктури, підвищення гнучкості організаційних структур і посилення ролі людського капіталу. Наголошено, що адаптація підприємств до глобалізаційних змін є не лише інструментом реагування, а й умовою збереження конкурентних позицій, підтримання економічної стійкості та забезпечення довготривалого розвитку в умовах невизначеності світового середовища. Доведено, що лише комплексне врахування внутрішніх резервів підприємства і зовнішніх впливів забезпечить ефективне стратегічне оновлення та підвищення стійкості бізнесу в глобальному просторі.

Ключові слова: економічна глобалізація, стійкий розвиток, підприємство, адаптація, глобальні виклики, стратегічне управління, ESG-фактори, конкурентоспроможність, цифровізація, ризик-менеджмент.

Рис.: 2. Бібл.: 17.

Фурсенко Владислав Вікторович – аспірант кафедри економіки повітряного транспорту, Державний університет «Київський авіаційний інститут» (просп. Любомира Гузара, 1, Київ, 03058, Україна)

E-mail: vlad.fursenko98@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0009-0003-0718-8325>

UDC 658.5:330.341.1:339.9

JEL: L19; M20; O10

Fursenko V. V. Adaptation of Enterprises to Globalization Challenges in the Context of Ensuring Sustainable Development

The article examines the specific features of the impact of economic globalization on the sustainable development of enterprises under current conditions of global economic transformation. The essence of globalization processes is revealed as a multi-level transformation of the economic environment, including trade liberalization, capital mobility, digital technology development, the spread of international standards, and increasing political and economic instability. It is substantiated that globalization is not only a source of new opportunities for enterprises but also a significant destabilizing factor, which necessitates the development of effective adaptation mechanisms and management strategies. It is determined that the conception of sustainable development is undergoing substantial content transformation within the global economy, particularly due to the growing importance of ESG factors in strategic planning. The main mechanisms of globalization's influence on enterprise activities are identified, including integration into global value chains, financial liberalization, digitalization, intensification of competition, and the spread of exogenous risks. Special attention is paid to the structure of an adaptation model based on balancing external challenges and the internal potential of the enterprise. The need for the implementation of innovation-oriented crisis management tools, the formation of digital infrastructure, the enhancement of organizational flexibility, and the strengthening of human capital is substantiated. It is emphasized that enterprise